

Factsheet

Maaltijdondersteuning

Versie november 2019

Voor wie is deze factsheet?

Deze factsheet is bedoeld voor medewerkers van het sociaal wijkteam/Wmo-loket van gemeenten, van teams wijkverpleging en van zorgverzekeraars die een rol hebben rond de maaltijdondersteuning aan kwetsbare mensen in de thuissituatie.

Aanleiding voor de factsheet

Deze factsheet is opgesteld, omdat de taken rond de maaltijd verdeeld zijn over meerdere wetten. In de praktijk kan dat soms tot verwarring leiden, omdat niet meteen duidelijk is wie de ondersteuning bij de maaltijd moet bieden, of omdat uit praktische overweging andere keuzes gemaakt zouden moeten worden dan de wettelijke kaders voorschrijven.

Waarom een factsheet?

Het bieden van ondersteuning bij de maaltijd in de thuissituatie kan vanuit verschillende wettelijke kaders worden georganiseerd; namelijk de Wmo 2015, uitvoerder gemeente, de Zorgverzekeringswet (Zvw), uitvoerder zorgverzekeraar en de Wet langdurige zorg (Wlz), uitvoerder zorgkantoor. Deze factsheet biedt duidelijkheid met betrekking tot wie verantwoordelijk is waarvoor en wanneer en wie wat doet.

Meerdere wettelijke kaders betrokken bij de uitvoering maaltijdondersteuning

- De gemeente kan op grond van de Wmo 2015 voor ondersteuning bij de maaltijd zorgen als iemand dit nodig heeft om zelfstandig te kunnen blijven wonen en hiervoor geen beroep kan doen op zijn netwerk.
- Als rondom eten sprake is van een behoefte aan verpleging en verzorging zoals verpleegkundigen die plegen te bieden in verband met een 'geneeskundige context', indiceert de wijkverpleegkundige deze zorgverlening op basis van de aanspraak wijkverpleging van de Zvw. Een medewerker van het team wijkverpleging (verpleegkundige of verzorgende) voert de interventies zoals aansporen, herinneren, nuttigen en toedienen van de maaltijd uit.
- Tot slot is alle hulp rondom eten/drinken vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) in de thuissituatie mogelijk bij alle leveringsvormen (VPT, MPT, PGB).

Wat is maaltijdondersteuning?

Bij de maaltijdondersteuning zijn een vijftal varianten te onderscheiden:

1. Bereiden van de maaltijd; bijvoorbeeld 2x per dag brood klaarmaken en 1x per dag (magnetron-) maaltijd klaarmaken/opwarmen;
2. Klaarzetten van de maaltijd zodat de cliënt erbij kan om het eten op te eten;
3. Aansporen van de cliënt en eraan herinneren te eten;
4. Toezien dat de cliënt eet;
5. Toedienen van de maaltijd.

Wat zijn de knelpunten?

1. Praktische uitvoering van maaltijdondersteuning

Het kan zijn dat voor het ondersteunen van de cliënt bij de maaltijd, een aantal medewerkers vanuit verschillende domeinen meerdere keren per dag langs komt. Met als gevolg dat er veel verschillende professionals bij de cliënt thuis komen. Daardoor kan deze taak niet efficiënt worden uitgevoerd.

2. Discussie over welk wettelijk kader 'verantwoordelijk' is

De interventies 'aansporen van de cliënt' en 'eraan herinneren dat cliënt moet eten' worden zowel door medewerkers van het sociaal wijkteam uitgevoerd als door medewerkers van het team wijkverpleging.

3. Onvoldoende kennis van lokale situatie

Elke individuele gemeente bepaalt hoe de maaltijdvoorziening- en ondersteuning wordt vormgegeven. Niet elke wijkverpleegkundige heeft voldoende kennis over hoe de maaltijdvoorziening bij de desbetreffende gemeente is georganiseerd.

4. Duurt te lang voordat de maaltijdondersteuning daadwerkelijk wordt georganiseerd

Het komt voor dat de maaltijdondersteuning op korte termijn gewenst is, maar dat de ondersteuning, vanwege procedures of andere onduidelijkheden, niet direct kan worden georganiseerd.

Uitgangspunten bij maaltijdondersteuning

Uitgangspunt is dat een cliënt/sociale netwerk zelf de maaltijd verzorgt. Uitgangspunt is tevens dat mensen de zorg en ondersteuning moeten krijgen die zij nodig hebben.

De zorgproblemen, ondersteuningsbehoeften en het cliëntsysteem (de context) spelen mee bij het inzetten van de maaltijdondersteuning en vanuit welk wettelijk kader de ondersteuning georganiseerd dient te worden.

Hoe organiseer je het samen?

1. Daar waar team wijkverpleging al bij de cliënt thuis komt, ligt het voor de hand om samen te werken met het sociaal wijkteam/Wmo loket en samen te doen wat nodig is.
2. Zoek elkaar op om voldoende kennis van de lokale situatie te kennen; de lokale situatie is de wegwijzer bij de aanvraag voor maaltijdondersteuning.
3. Maak vervolgens lokale afspraken met elkaar, hoe te handelen in situaties wanneer niet duidelijk is wie de ondersteuning bij de maaltijd moet uitvoeren.
4. Het inzetten van een spoedprocedure op basis van de Wmo 2015 is mogelijk om indien nodig snel te voldoen aan de ondersteuningsbehoefte.
5. De aanvraag voor maaltijdondersteuning als onderdeel van verpleging en verzorging in de eigen omgeving wordt opgesteld door de wijkverpleegkundige op basis van het Normenkader en kan direct worden ingezet.
Voorwaarde bij het indiceren voor de Zorgverzekeringswet is dat er sprake is van 'een behoefte aan geneeskundige zorg of een hoog risico daarop'.
6. Indien de wijkverpleegkundige signaleert dat een cliënt hulp nodig heeft bij de maaltijd die niet onder de Zvw valt, geeft zij het signaal door aan de gemeente.
7. Om ervoor te zorgen dat de cliënt direct hulp krijgt, levert de wijkverpleegkundige voor twee dagen deze veronderstelde Wmo-ondersteuning zelf. De gemeente kan vervolgens aan de hand van de ondersteuningsbehoefte van de cliënt beoordelen of in dat geval de maaltijdondersteuning vanuit de Wmo 2015 geleverd dient te worden. In het geval van spoed neemt de gemeente, binnen twee dagen de ondersteuning over.

Wat als...?

Als je er niet uit komt bij de aanvraag voor maaltijdondersteuning:

- **Stap 1:** bespreek de situatie met elkaar; wijkverpleegkundige en de medewerker van het sociaal wijkteam/Wmo-loket;
- **Stap 2:** indien geen oplossing: bespreek de situatie met de zorgaanbieder en/of het sociaal wijkteam/Wmo-loket;
- **Stap 3:** indien geen oplossing: escaleer naar de zorg - verzekeraar/gemeente.
- TIP: De gemeente en de zorgverzekeraars in de regio hebben hier lokale procesafspraken voor opgesteld, zie de website van de gemeente waar de cliënt woont.

Uitgangspunt maaltijd:
de maaltijd zelf wordt door cliënt/ sociale netwerk verzorgd. Wanneer een cliënt/of zijn omgeving niet voor een maaltijd kan zorgen, kan een gemeente bijspringen. Dit gebeurt vaak door middel van een algemene voorziening (bijvoorbeeld tafeltje-dekje)

Ontvangt de cliënt professionele zorg?

Ja, vanuit wijkverpleging (Zvw)?

Hangt de vraag omtrent de maaltijdvoorziening samen met geneeskundige context of een hoog risico daarop?

Ja, de wijkverpleegkundige verleent de zorg die de cliënt nodig heeft bij het eten van de maaltijd vanuit de Zvw

Nee, ondersteuning wordt aangevraagd bij de gemeente

Ga met elkaar in gesprek! (tel/mail gemeente)

Ja, verzilvert de cliënt zijn Wlz-indicatie via Modulair Pakket Thuis of Persoonsgebonden Budget?

Ja

Ja, de zorg en ondersteuning levert de Wlz zorgaanbieder

Ga met elkaar in gesprek! (tel/mail gemeente) De gemeente voert een onderzoek uit waarbij, ook de eigen kracht en het sociale netwerk besproken worden

Nee, vanuit VPT

Dan zorgt de Wlz-aanbieder voor beide taken: de maaltijd zelf en de zorg en ondersteuning daarbij

Ja, vanuit het sociale domein (wmo 2015)?

Is er een vermoeden dat de vraag omtrent de maaltijdvoorziening samenhangt met geneeskundige context of een hoog risico daarop?

Ja, de gemeente brengt de klant in contact met een wijkverpleegkundige voor indicatiestelling

Nee, de cliënt meldt zich met zijn vraag voor maaltjondondersteuning bij de gemeente. Indien nodig kan de professionele hulp verlenen bij de aanvraag

Ga met elkaar in gesprek! (tel/mail gemeente). De gemeente voert een onderzoek uit waarbij, ook de eigen kracht en het sociale netwerk besproken worden

Nee

Cliënt zal in contact komen met wijkverpleegkundige (via huisarts) of wijkteammedewerker (via gemeente)

Hangt de vraag omtrent de maaltijdvoorziening samen met geneeskundige context of een hoog risico daarop?

Ja, de wijkverpleegkundige verleent de zorg die de cliënt nodig heeft bij het eten van de maaltijd vanuit de Zvw

Nee, de cliënt meldt zich met zijn ondersteuningsvraag bij zijn gemeente

Bronnen

Wmo 2015
Zorgverzekeringswet
Wet Langdurige Zorg
<https://wetten.overheid.nl/>

V&VN, 2014. *Normenkader voor indiceren en organiseren van verzorging en verpleging in de eigen omgeving*. Utrecht: eigen beheer, verkregen 3-12-2018
https://www.venvn.nl/LinkClick.aspx?fileticket=TOP1d-8dPT_E%3d&portalid=1

V&VN, 2019. *Begrippenkader Indicatieproces*. Utrecht: eigen beheer, verkregen 10-4-2019
<https://www.venvn.nl/Portals/1/Nieuws/2019%20Documenten/Begrippenkader%20Indicatieproces-def.pdf?ver=2019-04-10-143038-860>

Zorginstituut Nederland, 2019. *Verpleegkundige indicatiestelling; een nadere duiding*. Diemen: eigen beheer, verkregen 11-4-2019
<https://www.zorginstituutnederland.nl/publicaties/standpunten/2019/03/28/verpleegkundige-indicatiestelling-een-nadere-duiding>